

ОПАСНИ ВРСКИ

Во МСУ во шек е изложбата насловена како "По 85-та, Уметноста на нашето време - Опасни врски", на која со свои дела учествуваат шест македонски уметници: Томе Аџиевски, Антони Мазневски, Благоја Маневски, Силванко Павлески, Исмет Рамиковиќ и Јован Шумковски. Со изложбата е издаден и каталог со фотографии на делата, во кој се сместени и цитирани од современи теоретичари, како и текстови на македонски критичари, коишто ја поткрепуваат темата со којашто се зафаќа авторот на овој проект, Лилјана Неделковска

А темата е - постмодерната состојба во културата, состојба на (не)ангажираност на уметноста и рамнодушноста на уметникот и на критиката, во која "наместо да предизвикува критика, непријатноста во културата се јавува како универзален дифузен цинизам, како просветена несреќна свест" (Слотердијк), каде што состојбата на "непријатност, слободниот поглед" што го преферира современиот ангажман "се лаѓа, освен ако не станале сосема наивен израз на едноставната инкомитенција" (Бенјамин) и каде што "секој предмет што ја изгубил сојствената идеја личи на човек којшто ја изгубил својата сенка - што јаѓа во лудило во кое се ѓуби" (Бодријар).

"Една од основните забелешки на уметноста во овој период е дека таа се откажала од критичкиот импулс на модернизмот, дека наместо офанзивата, корис-

Сашо Талевски

та дефанзивна стратегија, дека сомнежот, неготивителноста, отуѓувањето, револуцијата го заменила со еден безинтересен однос кон стварноста, оттаму и некои барања поставени до уметноста да го напушти "магичесниот круг" на сојствената изолација и преку своите поштапки и изразни форми да придонесе во соочувањето со стварноста", е наведено во каталогот. Меѓутоа, во тој контекст се укажува и на опасноста од запаѓањето во нечии интересни сфери на политиката коишто преку финансирањето на проекти со зададена тема манипулираат со уметникот и се поставуваат како единствен начин на ангажирано дејствување под контрола на некои моќни институции и фондации.

Како што пишува авторот на изложбата, Неделковска, "излож-

бата реферира на ироничен начин на парадоксот на неможността на критичкото дејствување и што токму во услови кои се мошне погодни за критика... и станува збор за изнаоѓање на поинаков азол на гледање и соочување со стварноста каде веќе не се смета на "големиот поглед" на "големиот очекувања, барања и желби".

Одговарајќи соодветно на зададената тема, уметниците укажуваат на дистанцираната позиција што современиот уметник ја има во однос на надворешните влијанија, иако одговара на нив на свој карактеристичен, можеби интровертен начин, без претензии за некакви поголеми промени во општествените, политичките и културните текови на современото живеење.

Фото серијалот на Аџиевски е токму алузија на таквиот начин на општествено ангажирање, во кое екстерните влијанија врз состојбата и позицијата на уметникот се силни отколку обратното дејствување и промените коишто уметникот успева да ги предизвика во потесното или поширокото опкружување. Преку фотографиите на членовите на неговото потесно семејство, Аџиевски секои пет години ќе ја констатира фактичката состојба - нивниот број.

Павлески укажува на посредниот начин на зафаќање и кому-

никација на уметниците со општеството, незафаќајќи директно со општествените прашања и предизвици. Книгата, што ја изложува како уметнички експонат, како медиум има значење на затворена целина којашто говори за уметникот, но и за проследувачот на уметниковите ставови и идеи, којшто треба натаму да ги продолжи, испишувајќи го остатокот на "ненапишаната книга". Притоа, уметниковото име, какво и да е неговото дејствување, секогаш останува "врежано" како важен фактор во обликувањето на даден културен момент.

Во слична позиција Шумковски ја става публиката, воедно и позицијата на уметникот, како активен фактор во обликувањето на општествената реалност, но воедно и како материјал за манипулација, како за уметникот, така и за надворешните фактори, коишто наизменично ја менуваат позицијата на актери и режисери.

На уште поотворен начин Маневски укажува на неможноста од безинтересно зафаќање со уметноста, како за самиот уметник, така и за публиката. Повелете пробajte да "седнете" да се зафатите и да расправате за уметноста, а притоа да ја задржите дистанцираноста и безинтересниот став кон уметничкото дело - е пораката што, всушност, инсталацијата на Маневски на сосема суптилен начин одговара на темата за ангажираноста на уметничкото дело.

Инсталацијата на Рамиќевиќ, пак, зборува за материјалот што секојдневието го нуди на уметникот. Составена е од мултиплицирани, речиси идентични снопови

од секојдневните информации коишто уметникот ги остава/складира зад себе, а коишто исти такви го чекаат и следниот ден, и така во бесконечност, во еден затворен, магепсан круг. Таквата граѓа може да претставува опасност од фаќање на мамката на дневнополитичките игри и безвредни информации, но, исто така, и предизвик, којшто остава можност за дејствување, на сопствен креативен начин.

Мазневски на еден ироничен, двосмислен начин, укажува на мноштвото и разноликоста/едноличноста, коишто во целина обликуваат аморфна маса, којашто, секако, треба да претставува своевиден "цвет", во чии рамки индивидуалната ангажираност, во ограничени можности, релативно влијае врз неговата "убавина". И како таков, производот е отворена можност за размислување и своевидна ангажираност.

Покрај темата за ангажираноста на уметноста, насловот укажува и на една повеќеслојност на проектот.

Алудирајќи на "По 45-та" со којашто почнува еден квалитативно нов период во светската ликовна уметност, проектот "По 85-та" го означува периодот на излегувањето на првата генерација студенти од Факултетот за ликовни уметности во Скопје, со којшто почнува да дејствува и да се оформува поновата уметничка сцена во Македонија, којашто донесе и нов сензибилитет. Меѓу тие имиња се и учесниците на изложбата, коишто мора да се забележи дека (добронамерно, без намера да се одмогне во проектот, нели, крити-

ката е "секогаш" во право), освен Мазневски и делумно Аџиевски, во своето творештво не се зафаќаат многу со ангажираност во својот уметнички пристап, оттаму и не е многу јасно за определбата на авторот на изложбата за изборот токму на овие (само) шест уметници од оваа генерација (секако, без да се проблематизира нивното учество и квалитетот на нивните дела!), кога во категоријата уметници коишто ја карактеризираат "Уметноста на нашето време" припаѓаат стотици уметници коишто дејствуваат на рецентната ликовна сцена во Македонија, а многумина од нив се зафаќаат токму со ангажираниот пристап во своето дејствување, што резултира со несеопфатна слика за зададената тема и е неоправдано во однос на насловот на проектот. Друга забелешка што може да се упати во ист контекст е скудниот впечаток којшто го остава изложбата во целина, наспроти "протестната" нота која што со себе ја носи идејата и пораката на проектот, а којашто претпоставува масовност, разноликост и поголем медиумски одглас. Делата на уметниците сами по себе одлично одговараат на темата, но севкупната поставеност во однос на силината на темата со којашто се зафаќа проектот не задоволува токму поради малиот и ограничен број уметници вклучени да партиципираат во овој проект. Последната забелешка, којашто предизвикува недоумица, но можеби укажува на дезориентираноста во однос на културниот идентитет, е латиничното писмо на корицата на каталогот. Зошто? □

